

საბჭოთა კავშირის დაშლის გავლენა ჩინეთზე -
გამოწვევები და შესაძლებლობები ახალ გეოპოლიტიკურ
გარემოში

მარინე ჯიბლაძე

ჩინური ფოლოლოგიის დოქტორი, პროფესორი
თავისუფალი უნივერსიტეტი, ისტორიის
მიმართულების დოქტორანტი, ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, თბილისი,
ილია ჭავჭავაძის გამზირი №1, 0179, საქართველო,
+995599414716. marine.jibladze@tsu.ge.
<https://orcid.org/0000-0002-9001-0426>

აბსტრაქტი.

ნაშრომში განხილულია სსრკ-ს დაშლის შედეგად გამოწვეული ცვლილებები ჩინეთის საგარეო პოლიტიკაში. წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს, გაანალიზოს საბჭოთა კავშირის დაშლის გავლენა ჩინეთზე, რა გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდა იგი და რა ახალი შესაძლებლობები გაუჩნდა მას ახალ გეოპოლიტიკურ გარემოში. ნაშრომში გავანალიზებთ ჩინეთის იმჟამინდელი ხელისუფლების რეაქცია და რა უარყოფით ან დადებით მხარეებს ხედავდა იგი ამ მოვლენაში; რა დიპლომატიური ნაბიჯები განახორციელა მან უშუალოდ სსრკ-ს დაშლის დროს და რა სვლები აწარმოა მალევე საგარეო პოლიტიკაში. კვლევის პროცესში, ვაკვირდებოდით საგარეო პოლიტიკაში ჩინეთის მოქმედების სპეციფიკას. ჩინეთი ცდილობს მრავალპოლუსიანი სისტემის შექმნას აქტიური მრავალმხრივი დიპლომატიის წარმ-

ოების გზით, აშშ-სთან კი აწარმოებს მოქნილ დიპლომატიას და ფოკუსირებულია ორხმრივი ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარებაზე. თავისუფალი მოქმედების საშუალებამ, ეკონომიკურ განვითარებაზე მაქსიმალურმა კონცენტრაციამ, მოქნილმა საგარეო პოლიტიკამ საბოლოოდ ჩინეთს მოუტანა ეკონომიკური აღზევება.

საკითხი აქტუალურია იმ თვალსაზრისით, რომ ჩინეთის თემა დღესაც ძალიან საინტერესოა. საბჭოთა კავშირის დაშლის დროს ჩინეთის რეაქციაზე, პოზიციასა და ქმედებებზე დაკვირვება, გარკვეულწილად, საშუალებას გვაძლევს, იდენტიფიცირება გავუკეთოთ ჩინეთის საგარეო პოლიტიკის თავისებურებებს.

საკვანძო სიტყვები: ჩინეთი; აშშ; საბჭოთა კავშირი; საგარეო პოლიტიკა; დიპლომატია; გეოპოლიტიკა.

შესავალი.

წინამდებარე საკვლევით თემის არჩევა განაპირობა საგარეო პოლიტიკისა და დიპლომატიის კუთხით, ჩინეთის მოქმედების სპეციფიკით როგორც პირადად დაინტერესებამ, ისე ზოგადმა საჭიროებამ. განსაკუთრებით კი, ეს საინტერესოა ისეთი გეოპოლიტიკური მნიშვნელობის მატარებელი და მსოფლიოში გლობალური ცვლილებების გამომწვევი მოვლენის დროს, როგორც საბჭოთა კავშირის დაშლა იყო.

რაც შეეხება კვლევის არეალის შემოსაზღვრას, ნაშრომში მოცემულია დროის არეალი - სსრკ-ს დაშლის პროცესიდან 1993 წლამდე; გეოგრაფიული არეალია - ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა, აშშ, სსრკ, ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკები.

საკვლევი საკითხი და შეკითხვები. წინამდებარე ნაშრომის საკვლევი საკითხია, ანუ მიზნად ისახავს, დაადგინოს საბჭოთა კავშირის დაშლის გავლენა ჩინეთზე, რა გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდა იგი და რა ახალი შესაძლებლობები გაუჩნდა ახალ გეოპოლიტიკურ გარემოში - საბჭოთა კავშირის დაშლის დროიდან 1993 წლამდე პერიოდში. მიზნის მისაღწევად, საჭიროა შემდეგ საკვლევ შეკითხვებზე გავცეთ პასუხები:

პირველი საკვლევი შეკითხვა: სსრკ-ს დაშლის ფაქტზე ჩინეთის იმჟამინდელი ხელისუფლების რეაქცია როგორი იყო და რა უარყოფით ან დადებით მხარეებს ხედავდა იგი ამ მოვლენებში?

მეორე საკვლევი შეკითხვა: რა სახის დიპლომატიური ნაბიჯები გადადგა ჩინეთმა სსრკ-ს დაშლის პერიოდში?

მესამე საკვლევი შეკითხვა: სსრკ-ს დაშლის შემდეგ როგორი იყო ჩინეთის პირველი დიპლომატიური სვლები, როგორ მოქმედებდა იგი საგარეო პოლიტიკის კუთხით ახალ გეოპოლიტიკური გარემოს გაცნობიერების შედეგად?

მეოთხე საკვლევი შეკითხვა: საგარეო პოლიტიკაში მოქმედების რა უნარები და სპეციფიკა ახასიათებს ჩინეთს?

კვლევის ობიექტი: ჩინეთი

კვლევის საგანი: საბჭოთა კავშირის დაშლის გავლენა - გამოწვევები და ახალი შესაძლებლობები ახალ რეალობაში.

ლიტერატურის მიმოხილვა. ჩვენ გავეცანით, როგორც დასავლელი, მათ შორის ამერიკელი ავტორების პუბლიკაციებს, ისე რუსი და ჩინელი ავტორების პუბლიკაციებს. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, პუბლიკაციების გაცნობის პროცესში იგრძნობა მკვლევრების გარკვეული ტენდენციურობა, თავიანთი ქვეყნების ინტერესებისა და პოლიტიკური ხედვის გათვალისწინებით მიმდინარე მოვლენების შეფასებისას და პოსტსაბჭოთა პერიოდის ინტერპრეტაციისას. შეიმჩნევა რუსი ავტორების სუბიექტურობაც, მაგალითისთვის, რუსი მკვლევრები მიზანმიმართულად წერენ, რომ „სსრკ-ს დაშლის შემდეგ სსრკ ტერიტორიაზე წარმოქმნა 19 სახელმწიფო...“ (Карпенкова, Т. В., 2013: 126).

მიანგ იუნძინგი თავის ნაშრომში აღნიშნავს, რომ საბჭოთა კავშირის დაშლით გამოწვეულმა ძალების გადანაწილების ცვლილებებმა საერთაშორისო არენაზე ისევ დაახლოვა ჩინეთი და აშშ. ჩინეთმა სრულყო კანონმდებლობა საგარეო ეკონომიკური კავშირების შესახებ, გაამარტივა ბიზნეს საქმიანობა ჩინეთში, მოხსნა სხვადასხვა სახის შეზღუდვები, მოხსნა/შეამცირა გადასახადები და ა.შ. ორმხრივი ურთიერთობის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, რამაც ასევე აქცია ჩინეთი მსოფლიოში ერთ-ერთ მნიშ-

ვნელოვან მოთამაშედ (Junjing, J., 2021). თუმცა, ასევე, არ არის განხილული ურთიერთობის გზები და მეთოდები.

საპირისპირო აზრს გვიზიარებს ვანგ ლი, რომელიც აღნიშნავს, რომ სსრკ-ს დაშლის მომენტიდან ჩინეთი და რუსეთი ცდილობენ მომავალი მსოფლიო წესრიგი იყოს პოლიცენტრული და არა მონოცენტრული, ასევე წარსდგნენ აშშ-ს და სხვა მსხვილი მოთამაშეების წინაშე სათანადო დონეზე (Lee, W., 2018). თუმცა, აქაც იმავე პრობლემის წინაშე ვრჩებით, არ არის განმარტებული, თუ რა მეთოდებითა და სვლებით ახერხებს ამავდროულად აშშ-თან ნაყოფიერი ურთიერთობების შენარჩუნებას ჩინეთი.

კარპენკოვა აღნიშნავს, რომ სსრკ-ს დაშლამ ჩინეთი აქცია მსოფლიოში ერთ-ერთ უმსხვილეს ცენტრად, რაც იყო განპირობებული სსრკ-ს მიერ შეცდომის გათვალისწინებით მოქმედების რადიკალური ცვლილებით-საბაზრო ეკონომიკის შექმნით. თუმცა შემოიფარგლება მხოლოდ მოკლე მონაკვეთით და არ განმარტავს, კონკრეტულად თუ რა და როგორ გათვალა, როგორ შეცვალა ჩინეთმა ყველაფერი ისე, რომ სხვა ყველაფრის შენარჩუნებასთან ერთად, შეძლო სსრკ-ს ბედი არ გაეზიარებინა (Карпенкова, Т. В., 2013).

ლიტერატურის მიმოხილვამ მოგვცა საშუალება, უკეთ დაგვენახა პრობლემა; მოგვეხდინა საკვლევი საკითხის გააზრება და სწორად ფორმულირება, საკვლევი შეკითხვების შედგენა.

საკითხის აქტუალობა. ზოგადად, უახლესი ისტორიის საკითხები თავისთავად აქტუალურია, რადგან მჭიდროდ არის დაკავშირებული თანამედროვეობასთან. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში კი, ჩვენ, იქიდან გამომდინარე, თუ რა რეაქცია ჰქონდა ჩინეთს, როგორ აღიქვა და ახალ გეოპოლიტიკურ ვითარებაში რა სვლები აწარმოა, ვადგენთ მისი მოქმედების ტაქტიკას, სტრატეგიებს, ასევე შეგვიძლია გავთვალოთ სავარაუდო სვლები მსგავს სიტუაციაში. ასევე შევაფასოთ რუსეთის გაძლიერებისადმი მისი დამოკიდებულება, დავინახოთ აშშ-თან ურთიერთობების დალაგების მუდმივი მზაობა და ა.შ.

ჩინეთის რეაქცია და ქმედებები საბჭოთა კავშირის დაშლის პროცესში გვაჩვენებს მისი მოქმედების სპეციფიკას და ამ პრო-

ცესის ჩინეთის მიერ დადებით მოვლენად აღქმის მიზეზი ჩვენ მოგვცემს საშუალებას დავინახოთ, თუ რაოდენ სახიფათოდ ესახება მას ძლიერი და გაფართოებული ჩრდილოეთი.

ჩინეთი დღესდღეობით მნიშვნელოვან მოთამაშედ გვევლინება მსოფლიო არენაზე, რაც განპირობებულია სხვადასხვა გეოპოლიტიკურ სიტუაციაში ჩინეთის ურთიერთობების დარეგულირების სხვადასხვა ხერხებითა და ფრთხილი მიდგომებით. ჩინეთი მაქსიმალურად არიდებს თავს სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობების დამაბვას რაოდენ უსიამოვნოც არ უნდა იყოს მისთვის, გულმოდგინედ მუშაობს მათი დარეგულირებისთვის.

მეთოდები.

გამოყენებული მეთოდების კომპლექსი მოიცავს ისტორიულ-აღწერითი მეთოდს, რომლის მეშვეობით დავადგინეთ და მოვაწესრიგეთ ისტორიული ფაქტები და მოვლენები, აღვწერეთ და მივიღეთ თეორული შედეგები, რაც დაგვეხმარა ისტორიული მოვლენების ანალიზში; რეტროსპექტიულ მეთოდს, რაც ითვალისწინებს წარსულში ისტორიული მოვლენების მიზეზის მოძიებას; ისტორიული პროცესების სისტემური ანალიზი ანუ შესასწავლი მოვლენებისა და პროცესების ძირითადი ელემენტების დაფიქსირება და მათი ურთიერთქმედების კვლევა.

დისკუსია.

პოლიტიკური ელიტის პირველი რეაქცია საბჭოთა კავშირის დაშლაზე, შეფასებები და დიპლომატიური სვლები. 90-იანი წლების დასაწყისში, სსრკ-ს 15-მა წევრმა რესპუბლიკამ გადაწყვიტა სუვერენიტეტისა და დამოუკიდებლობის მოპოვება. საბჭოთა კავშირი განიცდიდა დაშლის კრიზისს.

1991 წლის 25 დეკემბერს ნაშუადღევს საგარეო საქმეთა სამინისტროს შენობის მე-4 სართულზე სატელეფონო ზარი გაისმა. საგარეო საქმეთა სამინისტრო სსრკ-სა და ევროპის საქმეთა განყოფილების დირექტორის მოადგილემ ლი ძინგსიენმა⁴ უპასუხა, ეს იყო მოსკოვიდან საბჭოთა კავშირში ჩინეთის საგან-

---

⁴ ლი ძინგსიენი - 李景贤, ასევე ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის საგანგებო და სრულფუნქციანი ელჩი საქართველოში (1995-1996.11).

გებო და სრულუფლებიანი ელჩის, ვანგ ნინგცინგის ზარი. მან როგორც კი დაკიდა ყურმილი, მაშინვე მოახსენა სიახლე საგარეო საქმეთა მინისტრსა და სხვა ხელმძღვანელ პირებს. „მართალია, უკვე მოსალოდნელი იყო, რომ გორბაჩოვი ადრე თუ გვიან გადადგებოდა, მაგრამ არ გვეგონა, თუ ასე სწრაფად განვითარდებოდა მოვლენები,“ - მხოლოდ 20 წლის შემდეგ ლი ძინგსინმა განაცხადა ერთ-ერთ ინტერვიუში. „მოხდა ის, რაც მოსალოდნელიც იყო. საბჭოთა კავშირის დაშლა არის მე-20-ე საუკუნის ყველაზე განმამცვიფრებელი მოვლენა, იმავდროულად სიღრმისეულად გასააზრებელი მოვლენა“, - მოხსენებაზე წარმოთქვა ჩინეთის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ციენ ციჩენმა.

26 დეკემბერს სსრკ-ს უმაღლესმა საბჭომ ჩაატარა ბოლო შეკრება, საბჭოთა კავშირმა ოფიციალურად დაასრულა არსებობა. 26 დეკემბერს ნაშუადღევს ჩინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს შეატყობინეს ჭუნგანხაიში მეორე დღეს დილით ადრე შეხვედრის ჩანიშვნის შესახებ, რადგან ჩინეთი თვლიდა, რომ ისტორიის ამ მნიშვნელოვან მომენტში საჭირო იყო შეფასების გაკეთება, გარკვეული გადაწყვეტილებების მიღება და შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა. 27 დეკემბერს ცენტრალურმა ხელისუფლებამ განიხილა საპასუხო ზომები და სამომავლო ტაქტიკური სვლები (Tian Yi, 2011).

კრება მიჰყავდა ძიანგ წემინს⁵, რომელმაც მიმოიხილა სსრკ-ს დაშლის შემდგომი ვითარება და, გაანალიზების შემდეგ, მონაწილეებმა ერთობლივად გადაწყვიტეს სსრკ-ში შემავალი რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის აღიარების გამოცხადება. ძიანგმა ასევე განაცხადა, რომ „აუცილებელი იყო სოციალიზმის შენარჩუნება“ და, რომ საკმარისი იყო ეკონომიკის აღზევება და სამიში არაფერი იქნებოდა (Tian Yi, 2012). ძიანგმა ასევე გასცა განკარგულება, მოეხდინათ ყველა იმ ქვეყნის ინფორმირება,

---

⁵ ძიანგ წემინი - 江泽民, აქ გათვალისწინებულია „ჩინური ენის მარცვალთა სისტემის ქართულ ენაზე. ტრანსკრიფცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები“ (ჯიბლაძე et al. 2019-2020).

სადაც იმ დროისთვის ვიზიტით იმყოფებოდა ჩინეთის სამთავრობო დელეგაცია.

ჩინური სახელმწიფო მასობრივი საინფორმაციო საშუალებები საკმაოდ თავშეკავებულები იყვნენ სსრკ-ს დაშლის შესახებ ინფორმაციის გავრცელებისას. საქმე იმაშია, რომ ჩინეთში ყოველთვის არ იყო საჯარო ყველა ინფორმაცია, მხოლოდ სწრაფ რეჟიმში საგანგებოდ შექმნილი კომისიის მიერ მოსალოდნელი შედეგების გათვალისწინებით, მოვლენების განხილვის, გაანალიზებისა და გარკვეული გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, მოხდა სახელმწიფო მასმედიის შეტყობინება, რათა ამა თუ იმ მოვლენებს არ გამოეწვიათ ისეთი ინტერპრეტაცია, რომელიც გამოიწვევდა არეულობასა და დესტაბილიზაციას ქვეყანაში, რაც ასევე ჩინეთის უსაფრთხოების დაცვის ნაწილი იყო.

1991 წლის 26 დეკემბერს გაზეთ „ჟენმინ ჟიპაოს“ საერთაშორისო გამოცემა ბოლო სიახლედ გამოაქვეყნა სტატია საბჭოთა კავშირის პრეზიდენტი გორბაჩოვის სატელევიზიო გამოსვლაში თანამდებობიდან გადადგომის შესახებ.

28 დეკემბერს „ჟენმინ ჟიპაო“-ში უკვე დაიბეჭდა ინფორმაცია ჭუნგანხაიში გამართულ კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილებების, კერძოდ კი, ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკების დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის აღიარების შესახებ.

ამის შემდეგ ჩინეთში უფრო და უფრო ინტენსიური სახე მიიღო სსრკ-ს დაშლაზე მსჯელობამ და ანალიზმა.

სსრკ-ს დაშლიდან დაახლოებით ერთ კვირაში გენერალურმა მდივანმა ძიანგ წემინმა მოაწყო 36 კაციანი შეკრება, რომელიც გრძელდებოდა რამდენიმე დღის განმავლობაში. 36-ვე წევრი იყო მნიშვნელოვანი სახელმწიფო მოხელე და მკვლევარი, რომლებიც სხვადასხვაგვარად იყვნენ დაკავშირებულნი სსრკ-სთან და რუსეთთან. ყველას ჰქონდა გამოყოფილი გარკვეული სამსჯელო დრო. სსრკ-ს დაშლის შესახებ დისკუსიის დროს, წევრებმა გამოთქვეს განსხვავებული აზრი, ასაკოვანი წევრები ტრაგედიად მიიჩნევდნენ სსრკ-ს დაშლას, სხვები კი თვლიდნენ, რომ ჩინეთისთვის ობიექტურად უფრო დადებითი მოვლენა იყო,

ვიდრე უარყოფითი - ქრებოდა სსრკ-ს მხრიდან ყოველგვარი მუქარები და საფრთხეები, ეს კი უქმნიდა ჩინეთს განვითარებისთვის ხელსაყრელ გარემოსა და პირობებს. ასეთი ნახტომისებრი ცვლილებები იწვევდა სხვადასხვა ემოციებს, განწყობებს, თვალსაზრისს (Tian Yi, 2012).

ამ პერიოდისთვის უკვე სხვადასხვა ქვეყანაში ვიზიტით მყოფი ჩინეთის დელეგაცია, რომელიც ზემოთ უკვე ვახსენეთ, თავიდან პოლიტიკური დანიშნულების დელეგაცია იყო, მაგრამ რადგან ჯერ ოფიციალურად არ იყო ამ ქვეყნების დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი აღიარებული, მოუწიათ ვიზიტის სტატუსის შეცვლა - „სავაჭრო დანიშნულების დელეგაციად“ შეიცვალა. იმ დროს გადაწყდა რამდენიმე ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკაში ვიზიტის განხორციელება, ვიზიტები ტემპების დაჩქარების და შეფერხებების თავიდან აცილების მიზნით, ციენ ციენმა გადაწყვიტა 1991 წლის 27 დეკემბერსვე სსრკ-ს ყველა რესპუბლიკასთან (უკრაინა, ბელორუსია, ყაზახეთი, უზბეკეთი, ტაჯიკეთი, ყირგიზეთი, თურქმენეთი, საქართველო, სომხეთი, აზერბაიჯანი და მოლდოვა) დაკავშირება და ოფიციალურად შეტყობინება ჩინეთის მიერ მათი დამოუკიდებლობისა და სუვერენიტეტის აღიარების და მათთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების შესახებ. ცხადია, ამ ნაბიჯს ძალიან პოზიტიურად შეხვდნენ პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში, დელეგაციას ხვდებოდნენ თბილად, შეხვედრებმა კი წარმატებით ჩაირა.

29 დეკემბერს, ციენ ციენი ოფიციალურად ატყობინებს რუსეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს, რომ ჩინეთის ხელისუფლებამ გადაწყვიტა ოფიციალურად ეღიარებინა რუსეთის ფედერაციის ხელისუფლების დაარსება, ასევე აღნიშნა, რომ ჩინეთს სურს რუსეთთან მშვიდობიანი თანაარსებობის ხუთ პრინციპზე აგებული მეგობრული და თანამშრომლური ურთიერთობების შენარჩუნება და განვითარება. მხარეები დათანხმდნენ, გაეგრძელებინათ ორ ქვეყანას შორის შეთანხმების, დაკისრებული ვალდებულებების განხორციელებაზე მუშაობა და გაემძლიერებინათ სხვადასხვა დარგში სხვადასხვა დონის ურთიერთობა.

იმავე წლის სექტემბერში, როგორც კი სსრკ დათანხმდა, ელიარებინა ბალტიისპირეთის ქვეყნების დამოუკიდებლობა, ჩინეთის ხელისუფლებამ მეორე დღესვე, ანუ დაუყოვნებლივ გადადგა ანალოგიური ნაბიჯი, დელეგაცია ეწვია ბალტიისპირეთის ქვეყნებს და დაამყარა მათთან დიპლომატიური ურთიერთობები.

დელეგაციის მორიგი ვიზიტი იყო ბელარუსში, უზბეკეთში, ყაზახეთში, ტაჯიკეთში, ყირგიზეთსა და თურქმენეთში, სადაც წარიმართა დიპლომატიური ურთიერთობის შესახებ მოლაპარაკებები და ხელი მოეწერა კომუნიკეს დიპლომატიური ურთიერთობის დამყარების შესახებ, ხუთ ქვეყანასთან გაფორმდა სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობის შესახებ შეთანხმება.

შუა აზიის რეგიონის ქვეყნების ხელმძღვანელებთან მოხერხდა შეხვედრა, რომლებმაც გამოხატეს ჩინეთთან სხვადასხვა სფეროში ურთიერთობების დიდი სურვილი. ზოგიერთმა ქვეყანამ სთხოვა ჩინეთს მალევე მოეწყოთ ქვეყნების ხელმძღვანელებს შორის მაღალი დონის ურთიერთვიზიტები, ზოგიერთს კი ეჩქარებოდა ჩინეთიდან ელჩის მათთან წარგზავნა, ზოგიერთსაც უკვე საელჩოსთვის განსაკუთრებული ადგილიც გამოეყო.

იანვრის შუა რიცხვებში განხორციელდა ვიზიტები სომხეთში, აზერბაიჯანში, საქართველოში და მოლდოვაში. ბელარუსსა და ჩინეთს შორის კომუნიკე 20 იანვარს პეკინში გაფორმდა. ამით ჩინეთმა დაასრულა ყოფილ საბჭოთა წევრ-ქვეყნებთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების პროცესი.

ჩინეთმა სსრკ-ს რესპუბლიკების დამოუკიდებლობის აღიარების მთავარ იდეად დაასახელა ყველა ქვეყნის მიერ საკუთარი არჩევანის გაკეთებისადმი პატივისცემა. აღიარების პროცესი იმდენად სწრაფად ხდებოდა, რომ აშკარა იყო, ჩინეთისთვის უდაოდ მომგებიანი სვლები იყო, თუმცა იმავდროულად იგი განსაკუთრებულ სიფრთხილეს იჩენდა. ამას მოწმობს ჩსრ-ს საგარეო საქმეთა სამინისტროს სსრკ-ს დეპარტამენტის ყოფილი დირექტორის ჭოუ სიაოფეის სტატიაში მონათხრობი, რომ ისინი ჩინეთის ცენტრალური მთავრობისა და საგარეო საქმეთა სამინისტროს მიერ შემუშავებული სტრატეგიისა და მითითებების მიხედვით მოქმედებდნენ, საჭირო იყო:

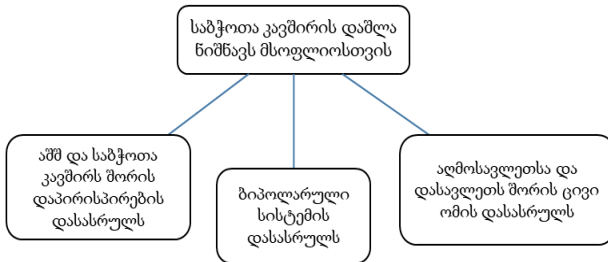
- მშვიდად დაკვირვება (冷静观察);
- გაწვიმებამდე სახლის შეკეთება (未雨绸缪);
- საგანგებო მდგომარეობაში მოქმედების გეგმის მიხედვით ნაბიჯების გადადგმა (应急预案).

როგორც კი სსრკ საჯაროდ აღიარებდა რომელიმე რესპუბლიკის დამოუკიდებლობას, მაშინვე აღიარებდა ჩინეთიც და მოამზადებდა ყველა შესაბამის დოკუმენტს მათთან დიპლომატიური ურთიერთობების გასაფორმებლად. ხელის ერთი მოსმით აგვარებდა ჩინეთი ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებთან პრობლემებს (Tian Yi, 2012).

ჩსრ-ს შეფასებით, საბჭოთა კავშირის დაშლა როგორც შიდა პრობლემებით - ეკონომიკური, პოლიტიკური, საზოგადოებრივი და ნაციონალური კრიზისით იყო განპირობებული, რამაც გარდაუვალი გახადა სისტემის ნგრევა, ისე გარეშე ფაქტორებითაც (განსაკუთრებით კი აშშ-თან დაპირისპირება, „ცივი ომი“) და გარეშე ძალების (მათ შორის, აშშ-ს) გავლენაც „შეიმჩნეოდა“, ანუ, კონკურენციასა და განვითარებულ ქვეყნებთან შეჯიბრებას ვერ გაუძლო (Yuan Ming, 2012).

1991 წლის 25 დეკემბერს კრებაზე საერთაშორისო მდგომარეობასა და დიპლომატიური საქმიანობის შესახებ ჩსრ-ს საგარეო საქმეთა მინისტრმა ციენ ციჩენმა გააკეთა შემდეგი შინაარსის მოხსენება: „საბჭოთა კავშირის დაშლა ნიშნავს, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ნახევარი საუკუნის განმავლობაში გამართული აშშ-სა და საბჭოთა კავშირს შორის დაპირისპირება, ცივი ომი აღმოსავლეთსა და დასავლეთს შორის და ბიპოლარული სისტემის არსებობა დასრულებულია. ჩინელ ხალხს ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებთან აკავშირებს ხანგრძლივი ტრადიციული მეგობრობა. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ჩინეთის ხელისუფლება სხვა ქვეყნის შიდა საქმეებში ჩაურევლობის პრინციპის შესაბამისად, პატივს სცემს თითოეული ქვეყნის ხალხის არჩევანს, იმავდროულად აგრძელებს ამ რესპუბლიკებთან მეგობრული და თანამშრომლური ურთიერთობების შენარჩუნებასა და განვითარებას“ (Qian Qichen, 2003).

სურათი N 7 ციენ ციჩენის განცხადების შინაარსის სქემა

ეს სქემა ციენ ციჩენის ერთი განცხადების ორაზროვნებაზე მიუთითებს:

ერთი მხრივ, ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა ადასტურებს შემდეგი ფაქტების არსებობას:

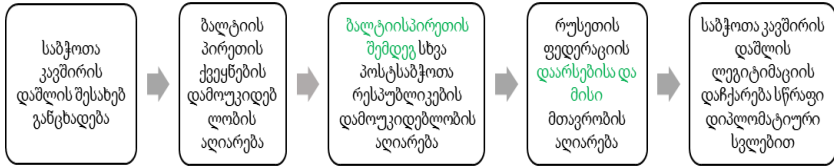
- აშშ და სსრკ-ს შორის დაპირისპირების არსებობას;
- ცივი ომის არსებობას დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის;
- ბიპოლარული სისტემის არსებობას.

ეს ყველაფერი კი გახდა შედეგის, ანუ საბჭოთა კავშირის ნგრევის გამომწვევი მიზეზი, რაც მიუთითებდა ჩამოთვლილი ფაქტების უარყოფით გავლენად აღქმაზე.

მეორე მხრივ, ციენ ციჩენი მიგვანიშნებს იმაზე, რომ ეს შედეგი - საბჭოთა კავშირის ნგრევა, შეიძლება გახდეს ზემოთ ჩამოთვლილი ფაქტების დასრულების გამომწვევი მიზეზი, რაც გვაჩვენებს შედეგის - საბჭოთა კავშირის ნგრევის დადებით მხარეს მსოფლიოსთვის, მათ შორის ჩინეთისთვის,

ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნების აღიარებისთვის ასე სწრაფად გადადგმული ნაბიჯებიდან, ასევე ვხედავთ ჩინეთის ქმედებებს საბჭოთა კავშირის დაშლისა და რუსეთის ფედერაციის დაარსების ლეგიტიმაციის პროცესის დაჩქარებისა და უმოკლეს ვადებში დასრულების ხელშეწყობას, რაც ასევე გამომდინარეობს ციენ ციჩენის განცხადებიდან. ეს შედეგი ასევე გამომდინარეობს პირველი მიზეზიდან.

სურათი N 8 ჩინეთის პირველი დიპლომატიური სვლების სქემა

მიანგ წემინი ასე გამოეხმაურა სსრკ-ს დაშლის ფაქტს:

- იგი თვლიდა, რომ აუცილებელია სოციალიზმის შენარჩუნება, საკმარისია ეკონომიკა აღზევდეს და საშიში არაფერია.

- ხაზს უსვამდა საკუთარი ჯარის მნიშვნელობას: „ჩინეთი ეყრდნობა თავის ჯარს, მაშინ, როდესაც აღმოსავლეთ ევროპა, რომელსაც იცავდა საბჭოთა ჯარი, დაუცველი აღმოჩნდა. „ჩვენი ჯარი ბრძოლისუნარიანი და, გარდა ამისა, მისი აბსოლუტური ხელმძღვანელია პარტია“, - აღნიშნავდა მიანგი.

- გასცა განკარგულება, რომ ხელოვნებისა და ლიტერატურის წრეებს უცხოური კულტურის ათვისებასთან ერთად, თავის ნაწარმოებში მეტად ჰქონოდათ ასახული ეროვნული მახასიათებლები და ჩინური სტილი.

- ზედმეტი და ხანგრძლივი ყურადღების გამახვილება სსრკ-ს დაშლის ფაქტზე არ მიაჩნდა სწორად.

- ხაზს უსვამდა რეფორმებზე და ღიაობის პოლიტიკაზე მუშაობის გაგრძელების მნიშვნელობას, რისთვისაც აუცილებელი იყო სტაბილური მდგომარეობა. სტაბილური მდგომარეობის შენარჩუნებას კი ხელს არ შეუწყობდა ზედმეტი აქცენტები სსრკ-ს დაშლაზე.

ტენგ სიაოფინგი⁶ ადრევე ვარაუდობდა სსრკ-ს დაშლასა და ქაოსს საბჭოთა კავშირსა და აღმოსავლეთ ევროპაში, რომ ერთს

⁶ 邓小平 - ტენგ სიაოფინგი, აქ გათვალისწინებულია „ჩინური ენის მარცვალთა სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიფციატრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები“ (ჯიბლაძე et al. 2019-2020).

მეორე მოჰყვებოდა, ტალღისებრი ეფექტი ექნებოდა აღნიშნულ პროცესს. იგი სიღრმისეულად იცნობდა სსრკ-ს და ფრთხილად აკვირდებოდა მოვლენების განვითარებას ბოლო წლებში, ცდილობდა გაეთვალისწინებინა მისი შეცდომები ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში რეფორმების გატარებისას, რაზეც ჩინეთში განსხვავებული აზრი სუფევდა მემარცხენე და მემარჯვენე ძალებში.

ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის ადგილი ახალ გეოპოლიტიკურ ველზე. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, 1991 წლისთვის სიტუაცია მკვეთრად შეიცვალა: გადატრიალებებს აღმოსავლეთ ევროპაში მოჰყვა სსრკ-ს დაშლა, მსოფლიოს თვალში სოციალიზმი დიდ წარუმატებლობას განიცდის. საბჭოთა კავშირის დაშლასთან ერთად დასრულდა ბიპოლარული სისტემა, დასრულდა ცივი ომი, დაიწყო ძალების გადაჯგუფება, რაც ნიშნავდა იმას, რომ მსოფლიო განიცდიდა კარდინალურ ცვლილებებს. ნატო უკვე არის სამხედრო-პოლიტიკური ობიექტი. სსრს-ს დაშლის შემდეგ დაიწყო დაუსრულებელი დაპირისპირებები, სამხედრო შეტაკებები, ტერიტორიული პრეტენზიები. ამ დროისთვის ნატო ყურადღებით აკვირდებოდა მოვლენებს და უკვე 1994 წელს მიიღო გადაწყვეტილება გაფართოების შესახებ. „ევროპული თანამეგობრობა“ შეცვალა „ევროპის კავშირად“, რომლის მიზანიც უკვე ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპისკენ გაფართოება გახდა, სხვა რამდენიმე მნიშვნელოვან რეფორმასთან ერთად, შეიქმნა პოლიტიკური კავშირი, მათ შორის საერთო საგარეო და თავდაცვის პოლიტიკით.

სსრკ-ს ნგრევის პროცესში და შემდგომ პერიოდში ჩინეთი ყოველთვის გაურბოდა სსრკ-სა და ჩინეთს შორის მსგავსებაზე მსჯელობას და ყოველთვის ცდილობდა ზღვარი გაეწყო სსრკ-სა და ჩინეთს შორის. ძიანგ წემინი აღნიშნავდა, რომ ამაოდ ცდილობდნენ მათთან ჩინელი გორბაჩოვის აღმოჩენას. იგი აღნიშნავდა, რომ ჩსრ-სა და სსრკ-ს რეფორმებს შორის განსხვავება მდგომარეობდა შემდეგში:

- ჩინეთი სწავლობს, როგორ უნდა მართოს კომუნისტურმა პარტიამ ქვეყანა. სსრკ კი - ფიქრობდა იმას, რომ საერთოდ უნდა ემართა თუ არა კომუნისტურ პარტიას ქვეყანა.

- ჩინეთი ჯერ ეკონომიკურ რეფორმაზე ზრუნავს, პოლიტიკურზე კი - მოგვიანებით. სსრკ-მ პოლიტიკური რეფორმა ეკონომიკურ რეფორმაზე წინ დააყენა, რამაც გამოიწვია კომუნისტური ხელისუფლების ლეგიტიმურობის პრობლემა.

- ჩინეთი დასავლეთისგან „მორიდების, თავის დაცვის“ მიზნით, მისი ქმედების ლეგიტიმურობისთვის და, პარალელურად, საერთაშორისო სისტემაში „მშვიდობის დასამკვიდრებლად“, იყენებს მშვიდობიანი თანაარსებობის პრინციპებს. სსრკ კი, ამ პრინციპებს იყენებდა დასავლეთის დროებით დასამშვიდებლად, რეალურად, იყენებდა როგორც საშუალებას შეესვენა მოძლიერებამდე, რათა მოგვიანებით საერთაშორისო სისტემაში დაბრუნებულიყო.

ჩინეთმა გლობალური წონასწორობის გადახედვისას დაინახა თავისუფალი მანევრირების საშუალება. სსრკ-ს შესუსტებამ გადააწყვეტინა ჩინეთს მოსკოვთან ახალი დიპლომატიის შექმნა და მისგან დაცვის პოლიტიკიდან გადასულიყო ურთიერთობების ნორმალიზების პოლიტიკაზე.

რაც შეეხება სსრკ-ს დაშლის შემდეგ სტრატეგიულად მნიშვნელოვან სასაზღვრო ზოლს, რომელიც მოიცავს რუსეთს, მრავალი წლის განმავლობაში რუსეთის მოკავშირეს-მონდოლეთს (Geng Xiangdong, 2014), ასევე ყოფილი საბჭოთა კავშირის სივრცეიდან შემდეგ ქვეყნებს: ყაზახეთს, ყირგიზეთს, ტაჯიკეთსა და უზბეკეთს ჯამში შეადგენს 12 000 კმ სიგრძის, ჩინეთი თვლიდა ჩრდილოეთ - დასავლური გეოპოლიტიკური მნიშვნელობის ხაზად. ამ ხაზის თავისებურება გამოიხატება იმაში, რომ ისტორიულად ეს ხაზი აკავშირებდა ჩინეთს დასავლეთთან „აბრეშუმის გზის“ სახით, ანუ სსრკ-ს დაშლის შემდეგ ეს ქვეყნები იქცა ჩინეთის ცენტრალური აზიის ქვეყნებთან (მათ შორის, თურქეთთან და ირანთან) და, ზოგადად, დასავლეთთან კავშირის ხელსაყრელი პლატფორმა. თუმცა, მეორე მხრივ, ჩინეთი იაზრებდა იმასაც, რომ ეს მაინც შეიძლება დარჩენილიყო რუსეთთან შეხების წერტილის შემქმნელ ფაქტორად, რადგან რუსეთს მაინც თავისი გავლენის სფეროდ მიაჩნდა ეს რეგიონები.

აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ რუსეთი ისტორიულად წარმოადგენდა ჩინეთის უსაფრთხოებისთვის ერთ-ერთ მთავარ საშიშროებას ჩრდილოეთიდან. როგორც მმართველებისთვის, ისე ხალხისთვის რუსეთი იქცა აგრესიული და დამპყრობლური პოლიტიკის გამტარებელ სახელმწიფოდ. განსაკუთრებით კი, საბჭოთა კავშირის პერიოდში მასთან დაპირისპირების წლებში, მან საზღვრის გასწვრივ განალაგა მრავალრიცხოვანი საბჭოთა ჯარი და რაკეტები. საბჭოთა კავშირის დაშლამდე ეს მთლიანი ზოლი იყო დაკავებული საბჭოთა შეიარაღებული ჯარებით, რაც, ბუნებრივია, ხშირად იყო ჩინეთისთვის განგაშისა და მოუხვეწრობის გამომწვევი მიზეზი.

რაც შეეხება ჩინეთსა და აშშ-ს, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ერთ-ერთი დამახასიათებელი იყო კურსის სწრაფი ცვლილება, ანუ სსრკ-ს დაშლამ შექმნა ახალი გეოპოლიტიკური გარემო - აშშ და ჩსრ საერთო ინტერესების ნაკლებობას განიცდიდნენ, ანუ იმას, რამაც 70-იან წლებში მჭიდროდ დაახლოვა ისინი, ეს იყო საერთო მიზანი - ბრძოლა საბჭოთა ჰეგემონიის წინააღმდეგ. არც აშშ წავიდოდა კონფრონტაციაზე ჩინეთთან, სანამ სსრკ წარმოადგენდა სტრატეგიულ საფრთხეს. ამ საერთო მოწინააღმდეგის არსებობის გაქრობის შემდეგ, გამოიკვეთა მათი განსხვავებები ფასეულებებისა და მსოფლმხედველობის აღქმის მიმართულებით.

აშშ-სა და ჩსრ-ს შორის საერთო მოწინააღმდეგის, როგორც საერთო მაკავშირებელი ინტერესის გაქრობამ წინა პლანზე წამოწია სხვადასხვა სახის უთანხმოება, რომელიც ადრეც არსებობდა, თუმცა სსრკ-ზე ყურადღების ფოკუსირების გამო მეორეხარისხოვანი იყო.

ჩინეთისთვის სსრკ-ს დაშლა, ერთი მხრივ, დადებითი მოვლენა იყო იმ თვალსაზრისით, რომ მანამდე საბჭოთა მოწინააღმდეგე ჩინეთის წინსვლისა და თავისუფალი მოქმედების ბარიერს წარმოადგენდა. მეორე მხრივ, სსრკ-ს დაშლის გამოცდილების გაზიარება არ სურდა და ეს მოვლენა ძალაუვნებურად შიშს იწვევდა. ჩინეთი ასევე თვლიდა, რომ, მიუხედავად ჩინეთის მრავალეროვნულობისა, ხანელები, ეთნიკურად ჩინელები, ბევ-

რად უფრო მეტნი იყვნენ - შეადგენენ მოსახლეობის 90%-მდე სსრკ-სთან შედარებით, სადაც ეთნიკურად რუსები მოსახლეობის მხოლოდ ნახევარს შეადგენდნენ.

ჩინეთი კი უარყოფდა აშშ-ს გამარჯვებას, თუმცა აცნობიერებდა იმასაც, რომ მასთან უნდა ეპოვა თანამშრომლობის გზები თავისი რეფორმების წარმატებით გატარებასა და განხორციელებისთვის. ჯორჯ ბუში-უფროსი წინააღმდეგი იყო ჩინეთთან კონფრონტაციის და შიდა საქმეებში ჩარევისა, რადგან თვლიდა, რომ ეს იმოქმედებდა აშშ-ს ნაციონალურ უსაფრთხოების ინტერესებზე, მან მოხსნა აკრძალვა მაღალ დონეზე შეხვედრებზე ჩინეთთან და კონსულტაციისთვის გაგზავნა წარმომადგენელი ჩინეთში, მაგრამ მალევე სათავეში მოვიდა კლინტონი.

1993 წელს ბილ კლინტონის ადმინისტრაციის მოსვლა თეთრ სახლში არასასიამოვნო სიურპრიზი იყო ჩინეთის ხელმძღვანელობისთვის, ჯერ კიდევ 1992 წელს, ბილ კლინტონი თავის საპრეზიდენტო კამპანიის მსვლელობისას აკრიტიკებდა ბუშს ჩინეთთან პოზიტიური ურთიერთობისთვის თიენანმენის ინციდენტის ფონზე, აცხადებდა, რომ ჩინეთი ერთ დღეს დაადგებოდა ყოფილი სსრკ-ს გზას. 1993 წლიდან პრეზიდენტმა კლინტონმა საგარეო პოლიტიკის მთავარ მიზნად დაისახა მსოფლიოში დემოკრატიული პროცესების განვითარების ხელშეწყობა და დემოკრატიულ ქვეყნებთან თანამშრომლობა, ასევე ცდილობდა „დახმარებოდა“ ჩინეთს ამ მიმართულებით, რაც ჩინეთმა აღიქვა აშშ-სა და სხვა დასავლური დემოკრატიული ქვეყნების ზეწოლად. ჩინეთი მიიჩნევდა, რომ ცდილობდნენ ჩინეთის სუსტ ქვეყნად დატოვებას და შიდა საქმეებში ჩარევას; თვლიდა, რომ ეს იყო ყველა კომუნისტური ხელისუფლების ჩამოგდების მცდელობა სსრკ-ს დაშლის შემდეგ, რის ალბათობას და საფრთხეს უშვებდნენ თავის დროზე მათ წეტუნგიც და ტენგ სიოაფინგიც (Zhao Fuke, 2009).

კლინტონის ადმინისტრაცია განაგრძობდა ჩინეთთან საუბრისთვის მზაობის გამოხატვას, შიდა რეფორმების გატარების პირობებზე, რათა მოეხდინა ფართო ინტეგრირება მსოფლიო ეკონომიკაში. ამან კი, ჩინეთი აიძულა თავდაცვით პოზიციაში

გადასულიყო, ეპოვა გარე სამყაროსთან გასვლის სხვა გზები, რომლებიც არ წარმოადგენდნენ მისთვის საფრთხეს. მათ შორის იყო ჩინეთის მართვის სისტემისადმი და ტერიტორიალური საკითხებისადმი ნაკლებად პრეტენზიულ ქვეყნებთან თანამშრომლობა და რეფორმების განხორციელების გაგრძელება ეკონომიკური განვითარების მიზნით. ჩინეთი ცდილობდა ყველგან ხაზი გაესვა, რომ არ მიიღებდა ზეწოლას გარედან და „დაიცავდა ქვეყნის დამოუკიდებლობასა და ღირსებას“.

საერთაშორისო ვითარების ცვლილებების საპასუხოდ, მიანგ წემინმა გარკვეული ცვლილებები შეიტანა ჩინეთის საგარეო სტრატეგიაში:

- ჩინეთის დიპლომატიის ფუნდამენტური მიზანი ქვეყნის ინტერესების დაცვა რჩებოდა;
- „თავშეკავებულსა“ და „შესამჩნევ“ მოქმედებებს შორის ურთიერთობების სწორად დარეგულირება იმისათვის, რომ ჩინეთი გაძლიერდეს და განვითარდეს;
- მრავალმხრივი ურთიერთობების დიპლომატია მეზობლებთან; ამ დიპლომატიის აქტიურად გამოყენება ახალი ქსელის ფორმირებისთვის, რითაც ხელს შეუწყობს მსოფლიოს განვითარებას მრავალპოლარულობის მიმართულებით;
- მსოფლიოში ახალი სამხედრო რეფორმების განვითარების ტენდენციის შესაბამისად, თანამედროვე ტექნოლოგიის შესაბამისად ტექნიკის გაუმჯობესება, განსაკუთრებით კი - მაღალი ტექნოლოგიების გამოყენებით ხარისხზე მუშაობა;
- თავიანთან აქტიური ეკონომიკური და კულტურული მიმოსვლა და თავიანთების შესაძლებლობების რეალიზების ხელშეწყობა.

მის მიერ წარმოდგენილმა სტრატეგიულმა იდეებმა ნაციონალური უსაფრთხოების და საგარეო პირობების უზრუნველყოფისთვის, ითამაშა მნიშვნელოვანი როლი ქვეყნის მოდერნიზაციის საქმეში, რამაც ხელი შეუწყო ჩინეთის საბაზრო ეკონომიკის სისტემას სტაბილურ განვითარებაზე გადასვლაში (Zhang Hongzhi, 2014).

ჩინეთისთვის მიუღებელი რჩებოდა სსრკ-ს დაშლის შემდეგ აშშ-ს „ზესახელმწიფოდ ქცევა“. მრავალპოლარული მსოფლიოს შექმნის მცდელობა ნიშნავდა უნიპოლარული მსოფლიოს წინააღმდეგ სვლას და აშშ ზესახელმწიფოდ არ აღიარებას. ციენ ციჩენმა კისინჯერთან საუბარში ასევე ახსენა დემოგრაფიული რეალიები, რაც ეს ასევე ხელს შეუშლიდა ამ ფაქტს და პროცესს, მან ახსენა ჩინეთი, ისლამური სამყარო, ევროპა და ა.შ. და რომ მსოფლიო ზედმეტად მრავალფეროვანია ამისთვის (H. Kissinger, 2020).

კლინტონი თავიდან შეეცადა პირობები წაეყენებინა ჩინეთისთვის, რათა მიენიჭებინა მისთვის სავაჭრო სტატუსი „უპირატესობის მქონე ერი“ (**Most Favored Nation status, MFN China**) პრივილეგიებით დაბალ სავაჭრო ტარიფებზე და სხვა შეღავათებით. ამ სტატუსის პერიოდულად გაუქმებაზე აშშ-ს საუბარს ჩინეთი აღიქვამდა დაშინებად და ზეწოლად, თუმცა, ჩინეთი, თავის მხრივ, პარალელურად მუშაობდა სიტუაციის გამოსწორების საკითხებზე და ეძებდა გზას ამ ჩიხიდან გამოსასვლელად.

ადამიანთა უფლებების დაცვა ჩინეთისთვის აღმოჩნდა ძალიან სენსიტიური თემა და ყოველთვის მტკივნეულად და მძაფრად რეაგირებდა ამასთან დაკავშირებით პირობების წაყენებაზე. ჩინეთი აცხადებდა, რომ ეკონომიკური განვითარება და სოციალური სტაბილურობა პასუხობდა ჩინეთის ინტერესებს და ასევე აქცევდა მას დიდ ძალად მშვიდობისთვის და სტაბილურობისთვის აზიაში და მსოფლიოს სხვა რეგიონებში; ითხოვდა სხვა ქვეყნების შეფასებისას, გაეთვალისწინებინა მათი ღირსების გრძნობა და სუვერენიტეტი; უსაფუძვლოა შეკავების პოლიტიკა, რადგან „ჩსრ არ არის აშშ-ს მეტოქე და არ წარმოადგენს პოტენციურ საფრთხეს, არ აქვს პრეტენზია ზესახელმწიფოს სტატუსზე“. ყოველ ჯერზე, აშშ-ს უწევდა სტატუსის გაგრძელება. ბოლოს კი, უარი განაცხადა ამ პოლიტიკაზე მისი არა ეფექტურობის გამო. ამან წინააღმდეგობაში მოიყვანა აშშ-ს ადმინისტრაციის ეკონომიკური და პოლიტიკური უწყებები. ადმინისტრაცია აღმოჩნდა უხერხულ მდგომარეობაში და, საბოლოო ჯამში, ჩინეთის წინააღმდეგობისა და აშშ-ში ჩინეთთან საქმეების მწარმოე-

ბელი კომპანიების მხრიდან ზეწოლის გამო, მან შეწყვიტა პირობების წაყენება.

კლინტონმა, საბოლოოდ, შეწყვიტა კონფრონტაცია ჩინეთთან და გადაწვიტა კონსტრუქციული ნაბიჯების გადადგმა. 1993 წელს სიტუაციის სპეციფიკაც მდგომარეობდა იმაშიც, რომ ვაშინგტონში ჩინეთთან ურთიერთობების ნორმალიზებისთვის გამოვიდა თავდაცვის სამინისტრო, რომელიც განიხილავდა აშშ-ს უსაფრთხოების მთავარ გამოწვევად ჩრდილოეთ კორეაში ბირთვული კვლევების ერთობლივი ინსტიტუტის - JINR-ს გამოჩენის საშიშროებას. ჩინეთიც, თავის მხრივ, იწყებს დიალოგისთვის მზადებას, რათა დააკმაყოფილოს საერთაშორისო სავაჭო ორგანიზაციაში გაწევრიანების პირობები.

ერთი მხრივ, აშშ-სთვის ადამიანთა უფლებების დაცვის პრობლემა რჩება ბარიერად ჩსრ-თან ურთიერთობებში, ჩინეთი კი, გრძნობდა რომ აშშ-ს მას საშიშროებად აღიქვამდა, რაზეც ჩინეთი აცხადებდა, რომ ექვები უსაფუძვლო იყო, და ჩინეთისთვის ხელშეშლა ზედმეტი მცდელობა იყო. მათ აღარ ჰყავდათ საერთო მტერი - აგრესორი სსრკ, რაც უპირობოდ აერთიანებდა მათ. თუმცა აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ პირობებში, 1992 წლიდან მკვეთრად გაიზარდა ამერიკული ინვესტიციების მოცულობა ჩინეთში.

ძიანგმა აშშ-სთან ურთიერთობა 16 იეროგლიფიანი კურსით აღწერა: 增加信任, 减少麻烦, 发展合作, 不搞对抗” - ნდობის გაძლიერება, სირთულეების შემცირება, თანამშრომლობის განვითარება, კონფრონტაციის თავიდან აცილება.

ამ პერიოდისთვის, ჩინეთი სულ უფრო მეტად ცდილობს უამრავი საერთაშორისო ღონისძიების მოწყობას, მართალია იყო ხელშეშლაც და სხვადასხვა სახის ინციდენტი ამ ორ ქვეყანას შორის, რის გამოც ჩინეთში გარკვეული ძალები ითხოვდნენ საკადრისი პასუხის გაცემას აშშ-სთვის, რაზეც ძიანგი პასუხობდა, რომ „ჩინეთს ამერიკა სჭირდება ისევე, როგორც აშშ-ს ჩინეთი. თუმცა, ჩინეთს დიპლომატიაზე მეტად სჭირდება მზარდი ეკონომიკა და ინვესტიციების მოზიდვა. ამერიკულ ბიზნესმენებს საკ-

მარისი გამოცდილება და შესაძლებლობა აქვთ, არ გაუშვან შანსი ხელიდან“ (Robert Lawrence Kuhn, 2005).

ასეც აღმოჩნდა, კლინტონისა და ძიანგის შეხვედრის დროს მხარეებმა აღნიშნეს, რომ მხარეებს შორის მეტია საერთო ინტერესი, ვიდრე უთანხმოება. დანარჩენი საკითხი ეტაპობრივად დარეგულირდება. ჩინეთმა განაცხადა, რომ მისთვის მიუღებელი დარჩება ზეწოლა, ანუ „შიდა საქმეებში ურთიერთჩაურევლობისა“ და „სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის ურთიერთპატივისცემის“ პრინციპის დარღვევა. ურთიერთობების უნდა იყოს აგებული „თანასწორუფლებიანობასა და ურთიერთსარგებლიანობის“ პრინციპზე.

დასკვნა.

წინამდებარე ნაშრომის შესაქმნელად, დარგობრივ ჟურნალებთან ერთად, გამოვიყენეთ მონოგრაფიები, ელჩების, საგარეო საქმეთა მინისტრების, ქვეყნის ლიდერების და მაღალი თანამდებობის სახელმწიფო მოხელეების ინტერვიუები, სიტყვით გამოსვლები და მემუარები, ჟურნალ-გაზეთები, სტატისტიკური მონაცემები და სხვა. თემის ფარგლებში ყველა ხელმისაწვდომი მნიშვნელოვანი წყარო დამუშავებულია.

წინამდებარე ნაშრომის საკვლევი საკითხია: საბჭოთა კავშირის დაშლის გავლენა ჩინეთზე, რა გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდა იგი და რა ახალი შესაძლებლობები გაუჩნდა ახალ გეოპოლიტიკურ გარემოში. ვპასუხობთ შემდეგ საკვლევ შეკითხვებზე:

სსრკ-ს დაშლის ფაქტზე ჩინეთის იმჟამინდელი ხელისუფლების რეაქცია როგორი იყო რა უარყოფით ან დადებით მხარეებს ხედავდა იგი ამ მოვლენებში?

ჩინეთის ხელისუფლება კი აცნობიერებდა, რომ მოსალოდნელი იყო საბჭოთა კავშირის დაშლა და ადრე თუ გვიან ეს მოხდებოდა, თუმცა არ ელოდა მოვლენების ასეთ სწრაფ განვითარებას. ჩინეთი ხედავდა ამ მოვლენების შესაძლო უარყოფით გავლენას მასზე, მაგრამ უფრო მეტ დადებითს ხედავდა. გამოკვეთილად უარყოფითი იყო ის, რომ სსრკ-ს დაშლამ ავტომატურად შექმნა აზრი, რომ თითქოს ჩინეთი გაიმეორებდა მის ბედს მისი

იდეოლოგიური და სახელმწიფო წყობიდან გამომდინარე. თავ-
ადაც კი ჰქონდათ ასეთი განცდა პოლიტიკურ ელიტაში, თუმცა
მათ შორის განსხვავების გააზრებამ ეს ექვები გააქრო. ასევე, თუ
სსრკ-ს მანამდე იყო ბიპოლარული სისტემის მსოფლიო, სსრკ-ს
დაშლის შემდეგ ჩინეთი აღმოჩნდა აშშ-ს პირისპირ და ჩინეთს
აშშ-სა და სსრკ-ს შორის ლავირების საშუალება აღარ ჰქონდა.
თუმცა, დადებითი მხარე გაცილებით მნიშვნელოვანი იყო: უსა-
ფრთხოება საზღვარზე და თავისუფალი მოქმედების საშუალება,
გაქრა სსრკ-ს მხრიდან ყოველგვარი მუქარა და საფრთხეები, ეს
კი უქმნიდა ჩინეთს განვითარებისთვის ხელსაყრელ გარემოსა და
პირობებს. ჩინეთმა სწორი ტაქტიკით, დროული და სწორი სვლ-
ებით, მაქსიმალურად გამოიყენა ეს შანსი, რომელმაც ჩინეთს
მალევე მოუტანა ეკონომიკური წარმატებები.

*რა სახის დიპლომატიური ნაბიჯები გადადგა ჩინეთმა
სსრკ-ს დაშლის პერიოდში?*

სიტუაციის გაანალიზების შემდეგ, ჩინეთის პირველი დიპ-
ლომატიური ნაბიჯები იყო: საბჭოთა კავშირის დაშლის ლეგიტი-
მაციის დაჩქარება, ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკების სუვერ-
ენიტეტის აღიარება, ასევე რუსეთის ფედერაციის აღიარება და
ყველასთან დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარება, რაც
ჩინეთისთვის სტრატეგიულად დიდ მნიშვნელობას ატარებდა -
სსრკ ხშირად იყო ჩინეთისთვის განგაშისა და მოუსვენრობის
მიზეზი.

*სსრკ-ს დაშლის შემდეგ როგორი იყო ჩინეთის პირველი
დიპლომატიური სვლები, როგორ მოქმედებდა იგი საგარეო პო-
ლიტიკის კუთხით ახალი გეოპოლიტიკური გარემოს გაცნობ-
იერების შედეგად?*

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, თუ მანამდე იყო ბიპოლარული
სისტემის მსოფლიო, სსრკ-ს დაშლის შემდეგ, ჩინეთი აღმოჩნდა
აშშ-ს პირისპირ, რომლის ზესახელმწიფოებას ჩინეთი არ აღიარ-
ებდა. ჩინეთი ცდილობს მრავალპოლუსიანი სისტემის შექმნას
აქტიური მრავალმხრივი დიპლომატიის წარმოების გზით. თავი-
სუფალი მოქმედების და განვითარების საშუალება მიეცა და
მალევე იქცა გავლენიან მოთამაშედ საერთაშორისო არენაზე.

სტაბილურობამ და სწორმა საგარეო პოლიტიკამ, მაქსიმალურმა კონცენტრაციამ განვითარებისთვის მნიშვნელოვან საკითხებზე, ჩინეთს მოუტანა ეკონომიკური აღზევება.

საგარეო პოლიტიკაში მოქმედების რა უნარები და სპეციფიკა ახასიათებს ჩინეთს?

- საგარეო პოლიტიკაში მყისიერი ცვლილებების ფრთხილად მოხდენის უნარი. თანმიმდევრული, ფრთხილი, წინდახედული. საჭიროების შემთხვევაში, სწრაფი მოქმედება და ქმედითი პოლიტიკის გატარება საერთაშორისო არენაზე:

სსრკ-ს დაშლის ოფიციალური შეტყობინების მიღებიდან მალევე გადაწყდა ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების სწრაფ ტემპში აღიარება, რისთვისაც სხვადასხვა ეფექტურ ზომას მიმართა მთავრობამ, თუმცა, იმავდროულად, სიფრთხილე გამოიჩინა, და, თავის დაზღვევის მიზნით, სსრკ-ს მიერ აღიარებისთანავე, თავადაც აღიარა. მომავალ რუსეთთანაც თანამშრომლობას მალევე შეუდგა ისევ და ისევ „ურთიერთსარგებლიანობის პრინციპის“ საფუძველზე.

- საკუთარი ინტერესების პრინციპული, მაგრამ მოქნილი დაცვის მექანიზმი:

ჩინეთი, დასავლეთის მიერ წამოყენებული პირობების მიუღებლობის მიუხედავად, ცდილობს გაითვალისწინოს პირობების შინაარსი, ანუ პრობლემების მოგვარების გზები.

- საგანგებო რეჟიმში საგარეო პოლიტიკის პრობლემებზე მუშაობის სპეციფიკა:

სსრკ-ს დაშლის ოფიციალური შეტყობინების მიღებისთანავე, შეიქმნა სპეციალური კომისია მთავრობის წევრების და სსრკ-სთან დაკავშირებული ექსპერტების მონაწილეობით, სადაც მოხდა პრობლემის გაანალიზება, მოსალოდნელი შედეგების განხილვა.

- მოქმედებისთვის ხელსაყრელი სიტუაციის შექმნაზე მუშაობა ან მოთმინებით ლოდინის უნარი მოქმედებისთვის შესაფერისი მომენტის დადგომამდე:

ჩინეთი კი უარყოფდა აშშ-ს გამარჯვებას სსრკ-ს დაშლის საქმეში, თუმცა აცნობიერებდა იმასაც, რომ მასთან უნდა ეპოვა

თანამშრომლობის გზები თავისი რეფორმების წარმატებით განხორციელებისთვის. აშშ-დან წინააღმდეგობის დროს, ჩინეთში გარკვეული ძალები ითხოვდნენ საკადრისი პასუხის გაცემას აშშ-თვის, რაზეც ძიანგი პასუხობდა, რომ „ჩინეთს ამერიკა სჭირდება ისევე, როგორც აშშ-ს ჩინეთი. თუმცა, ჩინეთს დიპლომატიაზე მეტად სჭირდება მზარდი ეკონომიკა და ინვესტიციების მოზიდვა. ამერიკელ ბიზნესმენებს საკმარისი გამოცდილება და შესაძლებლობა აქვს, არ გაუშვას შანსი ხელიდან“.

ეს მოვლენა ჩაითვალა არა უბრალოდ დიპლომატიურ ველზე ტრანსფორმაციის პრობლემად, არამედ საჭიროებდა ჩინეთის მომავალი კურსის სწრაფ შემუშავებას. სსრკ-ს დაშლის შესახებ დებატები, მსჯელობები ამ თემაზე ჩინეთში ისევ გრძელდება, რადგან დროთა განმავლობაში, შედეგი უფრო თვალსაჩინო ხდება და მომავალში სიფრთხილის გამოჩენა მსგავსი კავშირის ჩამოყალიბების მიმართ უფრო იკვეთება.

პრაქტიკაში გამოყენება. პროგნოზის სახით გამოყენების შემთხვევაში, შესაძლებელია დიპლომატიურ საქმიანობაში სამომავლო შესაძლებლობების გააზრება და ინტერპრეტირება, რაც დაემყარება წინამდებარე ნაშრომში მოყვანილი მტკიცებულებების ანალიზს. წინამდებარე ნაშრომი ღირებულია როგორც თეორეტიკოსი მკვლევრებისთვის, ისე პრაქტიკოსი სპეციალისტებისთვის, საკითხი შეიძლება გაანალიზდეს სამომავლო პერსპექტივების გათვალისწინებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Henry, Kissinger. (2014). *On China*. Moscow: AST Publishers;
- Henry, Kissinger. (2014). *The World Order*. Moscow: AST Publishers;
- Henry, Kissinger. (1994). *Diplomacy*. Moscow: AST Publishers;
- Yang, Jiemian. (2014). *China's Diplomacy: Theory and Practice*. Singapore: World Century;
- Junjing, J. (2021). *The Influence of Chinese-American Trade Relations on China's Foreign Policy Relating to the USA*. Вестник Удмуртского Университета. Социология. Политология. Меж-

- дународные Отношения, from <https://doi.org/10.35634/2587-9030-2021-5-1-65-73> p. 68
- Lee, W. (2018). *An inquiry into China's alignment with Russia*. MGI MO Review of International Relations, 3 (60), from <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2018-3-60-48-58>;
- William, Keylor. (2011). *The Twentieth-Century World and Beyond: An International History*. New York: Oxford University Press;
- Wuthnow, J. (2013). *Chinese Diplomacy and the UN Security Council: Beyond the veto* (pp. 1–220). Taylor and Francis, from <https://doi.org/10.4324/9780203082041>;
- Yang, B. (1996). *Deng Xiaoping and the Making of Modern China*. Richard Evans. The China Journal, 35, from <https://doi.org/10.2307/2950291>;
- Yu Han (2016), *Development of modern foreign policy of the People's Republic of China*, Nauchno- tekhnicheskiye vedomosti SPbGPU. Gumanitarnyye i obshchestvennyye nauki, No. 1 (239), pp. 84-91, (in Russian).
- ჯიბლაძე, მარინე., ბოლქვაძე, თინათინ., ლიოუ, ჩაო., ლიანგ, ქუნგქუნგი., ქელბაქიანი, ნიკო., თეთრადე, მაკა. (2019-2020). „ჩინური ენის მარცვალთა სისტემის ქართულ ენაზე ტრანსკრიპცია-ტრანსლიტერაციის სახელმძღვანელო წესები“, სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი. ბიულეტენი, II: 18-37, from http://enadep.gov.ge/uploads/Bulletin_II_2019-2020.pdf;
- История Китая с древнейших времен до начала XXI века*. Том 9. Реформы и модернизация (1976-2009). М., 2016;
- Карпенкова, Т. В. *Кардинальные Изменения в Мире, Вызванные Распадом СССР*. Известия Тульского Государственного Университета. Гуманитарные Науки, 2013, from <https://cyberleninka.ru/article/n/kardinalnye-izmeneniya-v-mire-vyzvannye-raspadom-sssr/viewer>;
- 钱其琛 《外交十记》 [*Qian Qichen. Ten Stories of a Diplomat Qian Qichen*], 北京: 世界知识出版社, 2003年12月

- 郑言 《外交纪实》 [*Zheng Yan. Diplomatic Episodes*], 北京: 北京: 世界知识出版社, 2007;
- 王红续, 孙造等/著 《邓小平与中国外交》 [*Wang Hongxu. Deng Xiaoping and Foreign Affairs*], 北京: 中国民主法制出版社, 2017;
- 邓小平 《邓小平在中国共产党第十二次全国代表大会上的开幕词》 [*Deng Xiaoping. Deng Xiaoping's Speech at the 12th National Congress of the Communist Party of China*], 人民日报 1982.09.02 <http://cpc.people.com.cn/GB/64162/64168/64565/65448/4429495.html>;
- 王逸 《中国外交六十年 (1949-2009)》 [*Wang Yi. Sixty Years of China's Diplomacy*], 北京: 中国社会科学出版社, 2009;
- 秦亚青 《国际体系与中国外交》 [*Qin Yaqing. The International System and Chinese Diplomacy*], 世界知识出版社, 2009年12;
- 杨公素, 张植荣 《当代中国外交理论与实践 (1949-2001)》 [*Yang Gongsu, Zhang Zhirong. Contemporary Chinese Diplomacy Theory and Practice*], 北京: 励志出版社, 2002;
- 耿向东 《图解中国外交》 [*Geng Xiangdong. Illustration of Chinese diplomacy*], 人民出版社, 2014年1月;
- 罗伯特·劳伦斯·库恩 《他改变了中国: 江泽民传》 [*Robert Lawrence Kuhn. The Man Who Changed China: The Life and Legacy of Jiang Zemin*], 上海译文出版社, 2005;
- 袁明 《国际关系史》 [*Yuan Ming. History of International Relations*], 北京大学出版社, 2012年3月;
- 田毅等 《李景贤忆苏联解体: 苏联底层群众冷漠对待其存亡》 [*Tian Yi. Li Jingxian Recalls the Disintegration of the Soviet Union*], 看天下, 2011年, 34期;
- 李志萍等 《邓小平军事战略思想及战略决策》 [*Li Zhiping. Deng Xiaoping's Military Strategic Thought and Strategic Decision*], 2014. <http://cpc.people.com.cn/n/2014/0723/c69113-25326384.html>;
- 张宏志 《开拓创新 13 年——江泽民对中国特色社会主义理论的坚持与发展》 [*Zhang Hongzhi. Thirteen Years of Pioneering and*

Innovation], 2014 年 <https://www.dswxyjy.org.cn/n1/2019/0228/c423720-30922012.html>;

田毅 《苏联解体时刻中国的决策》 [*Tian Yi. China's decision at the time of the collapse of the Soviet Union*], 干部文摘, 2012 月 6 日

中国外交部官网站 [*Foreign Ministry of Georgia*]: www.fmprc.gov.cn
人民日报 [*Renmin Ribao*]: www.new.cn.

REFERENCES:

- Henry, Kissinger. (2014). *On China*. Moscow: AST Publishers;
- Henry, Kissinger. (2014). *The World Order*. Moscow: AST Publishers;
- Henry, Kissinger. (1994). *Diplomacy*. Moscow: AST Publishers;
- Yang, Jiemian. (2014). *China's Diplomacy: Theory and Practice*. Singapore: World Century;
- Junjing, J. (2021). *The Influence of Chinese-American Trade Relations on China's Foreign Policy Relating to the USA*. Вестник Удмуртского Университета. Социология. Политология. Международные Отношения, from <https://doi.org/10.35634/2587-9030-2021-5-1-65-73> p. 68;
- Lee, W. (2018). *An inquiry into China's alignment with Russia*. MGIMO Review of International Relations, 3 (60), from <https://doi.org/10.24833/2071-8160-2018-3-60-48-58>;
- William, Keylor. (2011). *The Twentieth-Century World and Beyond: An International History*. New York: Oxford University Press;
- Wuthnow, J. (2013). *Chinese Diplomacy and the UN Security Council: Beyond the veto* (pp. 1–220). Taylor and Francis, from <https://doi.org/10.4324/9780203082041>;
- Yang, B. (1996). *Deng Xiaoping and the Making of Modern China*. Richard Evans. The China Journal, 35, from <https://doi.org/10.2307/2950291>;
- Yu Han (2016), *Development of modern foreign policy of the People's Republic of China*, Nauchno- tekhnicheskiye vedomosti SPb-GPU. Gumanitarnyye i obshchestvennyye nauki, No. 1 (239), pp. 84-91, (in Russian);

- Jibladze, Marine. Bolkvadze, Tinatin. Liou, Chao. Liang, Kungskungi. Kelbakiani, Nik'o. Tetradze, Mak'a. (2019-2020). „*Chinuri enis Martsvalta Sist'emis Kartul Enaze T'ransk'riftsia-T'ranslit'eratsiis Sakhelmdzghvano Ts'esebi*“ [*Guideline for Transcription-Transliteration of the Chinese Language Syllable System in Georgian*], Sakhelmts'ifo Enis Dep'art'ament'i. Biulet'eni, II: 18-37, from http://enadep.gov.ge/uploads/Bulletin_II_2019-2020.pdf);
- History of China from ancient times to the beginning of the XXI century*. Volume 9. Reforms and Modernization. (1976-2009). M., 2016;
- Karpenkova T.V. *Cardinal Changes in the World caused by the Collapse of the USSR*. Izvestia Tuskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Humanitarian sciences, 2013, from <https://cyberleninka.ru/article/n/kardinalnye-izmeneniya-v-mire-vyzvannye-raspadom-sssr/viewer>;
- 钱其琛 《外交十记》 [*Qian Qichen. Ten Stories of a Diplomat Qian Qichen*], 北京: 世界知识出版社, 2003年12月
- 郑言 《外交纪实》 [*Zheng Yan. Diplomatic Episodes*], 北京: 北京: 世界知识出版社, 2007;
- 王红续, 孙造等/著 《邓小平与中国外交》 [*Wang Hongxu. Deng Xiaoping and Foreign Affairs*], 北京: 中国民主法制出版社, 2017
- 邓小平 《邓小平在中国共产党第十二次全国代表大会上的开幕词》 [*Deng Xiaoping. Deng Xiaoping's Speech at the 12th National Congress of the Communist Party of China*], 人民日报 1982.09.02. <http://cpc.people.com.cn/GB/64162/64168/64565/65448/4429495.html>
- 王逸 《中国外交六十年(1949-2009)》 [*Wang Yi. Sixty Years of China's Diplomacy*], 北京: 中国社会科学出版社, 2009;
- 秦亚青 《国际体系与中国外交》 [*Qin Yaqing. The International System and Chinese Diplomacy*], 世界知识出版社, 2009年12月
- ;

- 杨公素,张植荣《当代中国外交理论与实践 (1949-2001)》 [*Yang Gongsu, Zhang Zhirong. Contemporary Chinese Diplomacy Theory and Practice*], 北京: 励志出版社, 2002;
- 耿向东《图解中国外交》 [*Geng Xiangdong. Illustration of Chinese diplomacy*], 人民出版社, 2014年1月;
- 罗伯特·劳伦斯·库恩《他改变了中国: 江泽民传》 [*Robert Lawrence Kuhn. The Man Who Changed China: The Life and Legacy of Jiang Zemin*], 上海译文出版社, 2005;
- 袁明《国际关系史》 [*Yuan Ming. History of International Relations*], 北京大学出版社, 2012年3月;
- 田毅等《李景贤忆苏联解体: 苏联底层群众冷漠对待其存亡》 [*Tian Yi. Li Jingxian Recalls the Disintegration of the Soviet Union*], 看天下, 2011年, 34期;
- 李志萍等《邓小平军事战略思想及战略决策》 [*Li Zhiping. Deng Xiaoping's Military Strategic Thought and Strategic Decision*], 2014. <http://cpc.people.com.cn/n/2014/0723/c69113-25326384.html>;
- 张宏志《开拓创新 13 年——江泽民对中国特色社会主义理论的坚持与发展》 [*Zhang Hongzhi. Thirteen Years of Pioneering and Innovation*], 2014. <https://www.dswxyjy.org.cn/n1/2019/0228/c423720-30922012.html>
- 田毅《苏联解体时刻中国的决策》 [*Tian Yi. China's decision at the time of the collapse of the Soviet Union*], 干部文摘, 2012年6月6日
- 中国外交部官方网站 [*Foreign Ministry of Georgia*]: www.fmprc.gov.cn;
人民日报 [*Renmin Ribao*]: www.new.cn.

The Impact of the collapse of the Soviet Union on China - challenges and opportunities in a new geopolitical environment

Marine Jibladze

Doctor of Chinese Philology, Professor
Free University of Tbilisi, PhD student in History
I. Javakhishvili Tbilisi State University. Faculty of Humanities,
Tbilisi, 1 Ilia Tchavtchavadze Avenue, 0179, Georgia
+995599414716. marine.jibladze@tsu.ge,
<https://orcid.org/0000-0002-9001-0426>

Abstract.

The paper discusses the changes caused by the collapse of the USSR in Chinese foreign policy. This paper aims to analyze the impact of the collapse of the Soviet Union on China, the challenges it faced and the opportunities that arose in a new geopolitical environment. In this paper, we analyzed the reaction of the then Chinese government, as well as what negative or positive outcomes it saw during this event; the diplomatic steps China had to carry out during the collapse of the USSR including the moves that were soon made in foreign policy. In the course of the study, we observed the specifics of China's action in foreign policy. China is trying to build a multi-polar system by conducting active multilateral diplomacy. It conducts flexible diplomacy with the US, focusing on developing bilateral economic relations. China tries to consider recommendations whenever possible, but is able to solve problems without putting too much emphasis on them. The means of free action, maximum concentration on economic development and a flexible foreign policy ultimately brought economic rise to China.

The issue is relevant in the sense that the topic of China is still very interesting today. Observing China's reaction, position and actions during the collapse of the Soviet Union, to some extent; allows us to identify the peculiarities of China's actions in foreign policy, and the perception of the USSR collapse as a positive event, this shows us how undesirable it is for China to have such a "superpower" at its borders.

Keywords: China; USA; Soviet Union; Foreign Policy; Diplomacy; Geopolitics.